

SCHAALVERGROTING LEIDT NIET TOT EVENREDIGE INKOMENSSTIJGING*Jakob Jager en Walter van Everdingen*

Het aantal bedrijven met melkkoeien is tussen 1980 en 2004 met bijna 65% afgenomen. Ook het aantal koeien is sterk teruggelopen, vooral onder invloed van de quotering en verdergaande productiviteitsverbetering. Die teruggang was echter minder groot dan die van de bedrijven, waardoor het gemiddelde aantal koeien per bedrijf steeg (tabel 1).

Specialisatiegraad melkveebedrijven hoog

Ruim 90% van de koeien wordt gehouden op gespecialiseerde bedrijven. Dat zijn bedrijven die volgens de NEG-typering als melkveebedrijf worden getypeerd. De andere koeien worden onder andere gehouden op gecombineerde bedrijven. De specialisatiegraad van melkveesector is hoger dan die van de meeste andere sectoren. Van het totale areaal akkerbouw wordt bijvoorbeeld maar 70% beheerd door gespecialiseerde akkerbouwers. Het gemiddelde aantal koeien bleef eind jaren tachtig onder invloed van quotumkortingen hangen rond de 40 koeien per bedrijf, maar is daarna flink gestegen. Tussen 2000 en 2004 groeide het zelfs sneller dan in voorliggende periodes, waardoor de grens van gemiddeld 60 koeien per bedrijf is gepasseerd. Op de gespecialiseerde bedrijven is het gemiddelde overigens iets hoger dan op de overige bedrijven, waardoor daar in 2003 de 60 al werd bereikt. Als de ontwikkelingen zich in gelijke mate doorzetten, zullen er in 2010 nog maar 17.000 melkveebedrijven zijn, die gemiddeld ongeveer 75 koeien houden.

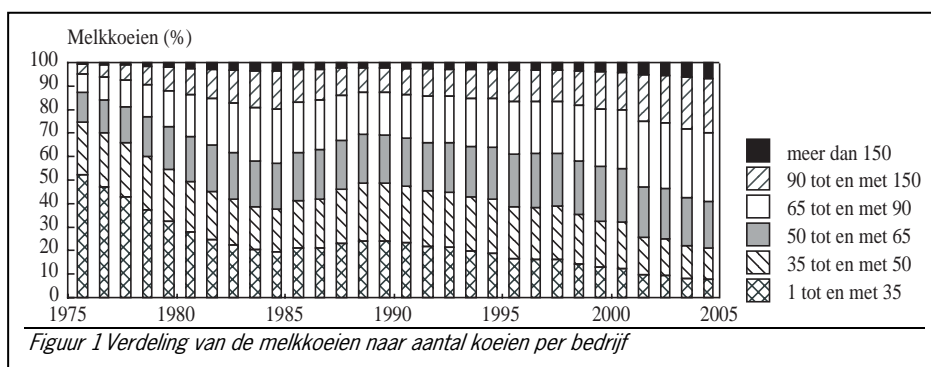
Tabel 1 Ontwikkelingen in de melkveehouderij

	1980	1985	1990	1995	2000	2004
Aantal bedrijven met melkkoeien	67.170	58.000	46.980	37.410	29.470	24.330
w.v. gespecialiseerde bedrijven	60.040	47.890	39.550	33.300	26.820	22.280
overige bedrijven	7.130	10.110	7.430	4.110	2.650	2.050
Aantal melkkoeien	2.355.990	2.366.570	1.877.680	1.704.850	1.504.100	1.470.590
w.v. op gespecialiseerde bedrijven	2.186.580	2.180.410	1.696.030	1.587.140	1.392.640	1.386.130
op overige bedrijven	169.410	186.160	181.650	117.710	111.460	84.460
Specialisatiegraad (% op gespecialiseerde bedrijven)						
Bedrijven	89	83	84	89	91	92
Melkkoeien	93	92	90	93	93	94
Aantal melkkoeien per bedrijf	35,1	40,8	40,0	45,6	51,0	60,4
w.v. op gespecialiseerde bedrijven	364	45,5	42,9	47,7	51,9	62,2
op overige bedrijven	23,8	18,4	24,4	28,6	42,1	41,2

Bron: CBS-Landbouwtellingen.

Ontwikkelingen bedrijfsomvang

In figuur 1 is de ontwikkeling van de bedrijfsomvang goed af te lezen. Eind jaren zeventig en begin jaren tachtig was er nog sprake van een sterke schaalvergroting. In 1975 liep nog meer dan de helft van de koeien op bedrijven met maximaal 35 koeien, terwijl dat in 1984 nog maar 20% was. Daarna waren er enkele jaren met stagnatie en krimp van de omvang, waarna vanaf eind jaren negentig het belang van de grote bedrijven is toegenomen. In 2004 kwam ongeveer 30% van de koeien voor op de 15% bedrijven met meer dan 90 koeien.

Ontwikkeling resultaten

De structuurverandering is ook terug te vinden in de resultaten die de bedrijven behalen. Uit het Bedrijven-Informatienet blijkt dat het gemiddelde melkveebedrijf in het begin van de jaren tachtig een melkproductie had van ongeveer 250 tot 330 ton per bedrijf, terwijl in het begin van het nieuwe millennium de grens van gemiddeld 450 ton is doorbroken. Die sterke schaalvergroting heeft echter niet tot een evenredige inkomensstijging geleid (figuur 2). Kort na de invoering van het quotumstelsel in 1984 liepen de inkomens sterk op, tot ongeveer 14 euro per 100 kg melk (kijkend naar de voortschrijdende vijfjaargemiddelden). In individuele jaren was dat soms bijna 18 euro per 100 kg melk. Daarna is een glijdende schaal ontstaan, met dieptepunten in 1996, 1999, 2003 en 2004. Het vijfjaargemiddelde 2002 (2000-2004) ligt inmiddels op 9,50 euro per 100 kg. Groei van de bedrijven is noodzakelijk om de ruilvoetontwikkeling het hoofd te bieden. Anderzijds zijn forse investeringen nodig, die leiden tot hogere financieringslasten en (mogelijk) smallere marges. De ontwikkeling van de gemiddelde besparingen is iets minder negatief dan die van het inkomen: de besparingen schommelen (op basis van vijfjaargemiddelden) al geruime tijd rond de 4 euro per 100 kg melk. Dit wordt veroorzaakt door een stijging van het inkomen van buiten het bedrijf en een geringere afdracht aan belastingen, mede vanwege het voordeel van fiscale afschrijving van aangekocht melkquotum.

